

Southeast Asia - HIV
ATTC

การอบรมเชิงปฏิบัติการ Online

เพื่อพัฒนาศักยภาพนักจัดการระบบและทีมสหวิชาชีพในการบำบัดฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติด
(System Manager & Case Manager : SMCM)

Lesson Plan #3 การดูแลรักษาผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด (CBTx) และการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Harm Reduction)

เรียนรู้รูปแบบการรักษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการโดยเฉพาะต่อผู้ใช้ยาเสพติดและติดยาในชุมชนตั้งแต่การรักษาในระยะเริ่มต้น การถอนพิษยา การติดตามผลการรักษา การคืนผู้ป่วยสู่สังคม การบำบัดด้วยยาอย่างต่อเนื่อง และการลดอันตรายจากการใช้ยา โดยเกี่ยวข้องกับหน่วยงานสุขภาพ สังคม และบริการอื่นจากบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญซึ่งถือเป็นวิธีที่คุ้มค่าที่สุดในการรักษาผู้ใช้ยาและติดยาเสพติดจากเอกสารอ้างอิงทั่วโลก

ดร. อนันต์ อารัมรัตน์ ผู้อำนวยการ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเอชไอวีและสิ่งเสพติดแห่งเอเชีย

Trainer: นพ. อนันต์ อารัมรัตน์ ผู้อำนวยการ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเอชไอวีและสิ่งเสพติดแห่งเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

Co-trainer: นายวีระพันธ์ งามมี ผู้อำนวยการ มูลนิธิไอโซน

Session synopsis

ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยปัญหาเสพติดโลกในปี ค.ศ. 2016 UNGASS 2016 ได้กระตุ้นประเทศสมาชิกในการลดทอนความเป็นอาชญาต่อปัญหาการใช้สารเสพติดโดยเพิ่มความสำคัญกับบริการด้านสุขภาพและบริการด้านสังคมให้แก่ผู้มีปัญหาเสพติด ประเด็นนี้ถูกระบุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติอีกด้วย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยได้รับเอานโยบายการลดทอนความเป็นอาชญาและการปฏิรูประบบการบำบัดรักษาเสพติดโดยมุ่งเน้นที่โปรแกรมการดูแลในชุมชนเป็นสำคัญ สำนักงานว่าด้วยอาชญากรรมและยาเสพติดแห่งสหประชาชาติได้จัดทำแนวปฏิบัติการบำบัดรักษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้ใช้ยาเสพติดและติดยาเสพติดในบริบททวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (UNODC guidelines on community-based drug treatment program) มุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการบำบัดรักษาผู้ป่วยติดยาเสพติดจากระบบบังคับบำบัดไปสู่ระบบการบำบัดรักษาแบบสมัครใจบนฐานของชุมชน

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบำบัดรักษาเสพติดบนฐานชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วมนั้นมีการศึกษาจำนวนมากในหลากหลายบริบทของประเทศไทย ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำคู่มือการบำบัดรักษาเสพติดในชุมชนขึ้นจำนวน 2 เล่ม ซึ่งการบำบัดรักษาเสพติดในชุมชนแบบชุมชนมีส่วนร่วมนั้นเป็นโปรแกรมบำบัดที่สามารถยืดหยุ่นกับผู้ที่มีปัญหาเสพติดไว้ในพื้นที่และเข้าสู่โปรแกรมการดูแลเชิงบูรณาการที่ผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางและตั้งอยู่ในชุมชนที่ผู้มีปัญหาเสพติดอาศัยอยู่ซึ่งอำนวยให้เกิดการดูแลอย่างต่อเนื่อง ก้าวหน้า มุ่งเป้าหมายระยะยาวคือการฟื้นฟูสภาพจากการเสพติด (Recovery) ในมิติต่างๆ ทั้งมิติสุขภาพกาย สุขภาพจิต

สังคม การมีงานทำ เป็นต้น โดยปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ชุมชนที่เข้มแข็ง (ผู้นำชุมชนและคณะทำงาน) ให้การสนับสนุน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นประจำ สม่่าเสมอด้วยทัศนคติที่เป็นบวก ไม่ตีตราต่อผู้มีปัญหาเสพยาเสพติด และมีแผนงานบำบัดรักษาที่ทุกฝ่ายร่วมมือกัน องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบำบัดยาเสพติดในชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย บริการที่เข้าถึงผู้มีปัญหาเสพยาเสพติด การค้นหา การคัดกรอง การประเมินเบื้องต้น การประเมินแบบองค์รวมในผู้มีปัญหาเสพยาเสพติด แบบซับซ้อน แผนการบำบัดรักษา แผนการฟื้นฟูสมรรถภาพระยะยาวที่มุ่งเป้าหมายของการฟื้นฟูสภาพจากการเสพยาเสพติดและกลับคืนสู่ชีวิตที่เป็นปกติ

การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Harm Reduction) เป็นโปรแกรมที่ถูกนำมาปฏิบัติใช้ในหลายภาคส่วนของประเทศไทยภายใต้การสนับสนุนของกองทุนโลก (Global Fund) โดยดำเนินการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับรูปแบบการบำบัดรักษาเสพยาเสพติดในชุมชน อย่างไรก็ตาม โปรแกรมลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดยังคงมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มผู้ใช้ยาเสพติดแบบฉืดเป็นหลัก ทั้งนี้ หากสามารถประสานโปรแกรมการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดเข้ากับโปรแกรมการบำบัดรักษาเสพยาเสพติดในชุมชนจะสามารถจัดการดูแลที่เข้าถึงผู้ใช้ยาทุกคนได้อย่างครอบคลุม

Learning outcomes

1. (knowledge) ผู้เรียนเข้าใจหลักการของการบำบัดยาเสพติดในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและการดูแลระยะยาวโดยมีเป้าหมายเพื่อการฟื้นฟูสภาพจากการเสพยาเสพติด
2. (skill) ผู้เรียนสามารถพัฒนาแผนงานสำหรับการบำบัดและดูแลผู้มีปัญหาเสพยาเสพติดในชุมชนอย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเอง
3. (attitude) ผู้เรียนมีมุมมองที่เปิดกว้างต่อการทำงานกับผู้มีปัญหาเสพยาเสพติด ผู้เคยมีประสบการณ์เสพยาเสพติด ครอบครัว ทีมชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องภายใต้โปรแกรมการดูแลระยะยาวสำหรับผู้มีปัญหาเสพยาเสพติดแบบผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง

Session highlights (topics and learning formats)

รูปแบบการเรียนรู้ live 15-minute lecture self-learning materials at www.smcm-thailand.org

Highlight #1 การบำบัดรักษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้ใช้ยาเสพติดและติดยาเสพติดในบริบททวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสำนักงานว่าด้วยยาอาชญากรรมและยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ (UNODC guidelines on community-based drug treatment program)

Highlight #2 ตัวอย่างโปรแกรมการลดอันตรายในประเทศไทย

Recommendations for further reading/related online learning resources

1. UNODC 2016. UNGASS2016: Outcome Document of the 2016 United Nations General Assembly Special Session on the World Drug Problem.
URL: <https://www.unodc.org/documents/postungass2016/outcome/V1603301-E.pdf>
2. United Nations 2015. 17 Sustainable Development Goals.
URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
3. UNODC 2014. Guidance for Community-Based Treatment and Care Services for People Affected by Drug Use and Dependence in Southeast Asia (CBTX).
URL: https://www.unodc.org/documents/southeastasiaandpacific//cbtx/cbtx_guidance_EN.pdf
4. MOPH 2019. 10 CBTX Best Practices.
5. MOPH 2018. CBTX manuals.
6. SAMHSA 2010. SAMHSA's Working Definition of Recovery: 10 Guiding Principles of Recovery.
URL: <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/d7/priv/pep12-recdef.pdf>
7. Population Services International. 3 New Reports Highlight Effectiveness of HIV Harm Reduction Interventions in Thailand URL: <https://www.psi.org/2015/09/3-new-reports-highlight-effectiveness-of-hiv-harm-reduction-interventions-in-thailand/>